

ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ – ФОРМА КОРПОРАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІЙ РИНОК

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Розглянуто мотиви виходу компаній на зовнішній ринок. Зображено стратегічні форми виходу проникнення на міжнародний ринок у міру зростання їх ризику. Визначено сутність злиття й поглинання як форми виходу на зовнішній ринок. Описано види злиття та відповідні світові приклади, а також способи здійснення злиття й поглинання. Подано найбільші світові угоди злиття й поглинання за 2021 рік.

Ключові слова: злиття, поглинання, стратегія, зовнішній ринок

MERGERS AND ACQUISITIONS - A FORM OF CORPORATE STRATEGY FOR ENTERING THE FOREIGN MARKET

Abstract. The motives for companies to enter the foreign market are considered. The strategic forms of entering the international market as their risk increases are shown. The essence of mergers and acquisitions as forms of entering the foreign market is determined. Types of mergers and relevant world examples are described, as well as methods of mergers and acquisitions. The world's largest mergers and acquisitions deals for 2021 have been submitted.

Key words: mergers, acquisitions, strategy, foreign market.

У сьогоднішньому мінливому бізнес-середовищі під впливом глобалізації все більша кількість компаній прагне розвиватися завдяки виходу на зовнішні ринки. Серед основних мотивів виходу компаній на іноземний ринок є:

1. обмеженість та відносно низькі можливості розширення внутрішнього ринку;
2. рівень розвитку внутрішнього ринку, за якого вигідно розміщувати капітали за кордоном: насичення ринку товарами, посилення тиску конкурентів, зростання залежності від посередницької торгівлі, зростання зборів, що пов'язані із захистом довкілля тощо;
3. подолання залежності від внутрішнього ринку, сезонних коливань попиту та розсіювання ризиків шляхом завоювання закордонних ринків;
4. скорочення витрат виробництва за рахунок кращого використання виробничих потужностей, зменшення податкових платежів шляхом виробництва продукції за кордоном;
5. продовження життєвого циклу товару;
6. використання державних програм сприяння, які діють у своїй країні чи за кордоном;
7. підвищення ефективності збутової діяльності шляхом посилення ринкових позицій на основі створення відділень, філій, дочірніх підприємств, розширення мережі сервісних пунктів;
8. компенсація коливань валютного курсу шляхом організації паралельного виробництва і збуту у відповідних країнах;
9. подолання тарифних та нетарифних бар'єрів;
10. підвищення престижу підприємства на національному ринку як суб'єкта міжнародних економічних відносин [1, с. 147].

Відповідно до згаданих мотивів обирається стратегія проникнення або виходу на зовнішній ринок. Найпоширеніші форми таких стратегій наведено на рисунку 1.

Рішення про вибір такої форми як злиття або поглинання компанії відноситься до стратегічно довгострокових корпоративних рішень, головною метою якого є досягнення синергетичного ефекту, коли створюється нова, укрупнена та більш ефективна компанія, яка дає змогу зробити якісний ривок у розвитку, використовуючи принцип Аристотеля з в «Метафізики»: «Ціле більше, ніж сума його частин» [3, с. 428]. У міжнародній практиці термін «злиття» (merger) прийнято використовувати для позначення «об'єднання двох або кількох компаній за допомогою бухгалтерського методу покупки (purchase) або методом злиття (pooling of interests)».

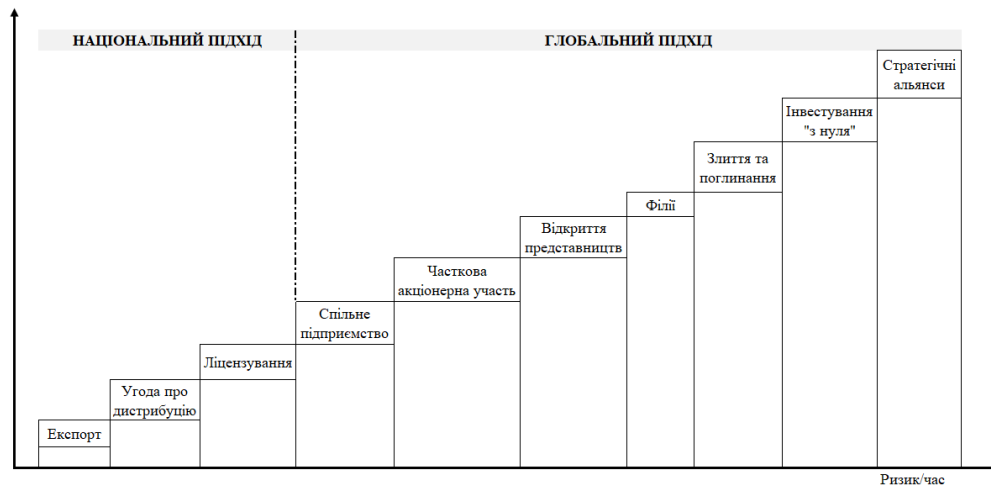

Рис.1. Стратегічні форми виходу на зовнішній ринок [2, с. 11]

Поглинання (acquisition), у свою чергу, – це «перехід контролю над корпорацією». Традиційно Mergers&Acquisitions (M&A) перекладається як «злиття й поглинання», проте іноді зустрічається переклад «злиття й приєднання» [4, с. 64].

Таким чином, злиття – це процес набуття права власності однією компанією над іншими на добровільних засадах з мінімальними змінами в складі акціонерів і мінімальною премією за поглинання, причому втрачається індивідуальність одного чи всіх учасників злиття. Поглинання – це процес набуття однією компанією власності та/або контролю над іншими компаніями шляхом реорганізації, який може відбуватись з ігноруванням інтересів інших учасників об'єднання.

Злиття можна розділити залежно від характеру інтеграції на горизонтальні, вертикальні, паралельні (родові) та конгломератні. Горизонтальне злиття – це злиття компаній, які працюють на одному ринку, пропонують однакову продукцію, тобто є галузевими конкурентами. Приклад горизонтального злиття — об'єднання в 2015 р. відомого американського виробника кетчупів HJ Heinz Company і другого за величиною в світі концерну з виробництва упакованих продуктів харчування Kraft Foods Group. Нова структура отримала назву The Kraft Heinz Company і стала третім найбільшим виробником продуктів харчування і напоїв в Північній Америці. Як визначає економіст Рассел Пітман, горизонтальні злиття й угоди шкодять конкуренції, бо усувають із ринку реальних або потенційних конкурентів [5].

Вертикальне злиття передбачає злиття компаній, які знаходяться у відносинах постачальник-споживач. Прикладом вертикального злиття може служити покупка металургійним заводом автомобілебудівного підприємства, яке забезпечує першому учаснику — стабільний збут металу, другому — стабільні його поставки, а обом — диверсифікацію бізнесу і можливість заробляти на зростанні цін на метал або на автомобілі. Вертикальне злиття здебільшого направлене на монополізацію ланцюга виробництва.

Також виділяють родові (паралельні) та конгломератні (кругові) злиття. Так, перші із цих об'єднань випускають взаємопов'язані товари. Прикладом служить злиття корпорації Sigma, яка виробляє фотоапарати, з компанією Foveon Inc — виробником тришарових матриць, які використовувалися в техніці Sigma. Конгломератні об'єднання – це об'єднання не пов'язаних між собою виробничими чи збутовими відносинами підприємств, тобто між собою ці суб'єкти не є конкурентами, не мають відносин постачальник-споживач.

Способами здійснення злиття й поглинання можуть бути: 1) створення на основі юридичної особи дочірнього або залежного товариства; 2) об'єднання юридичних осіб у формі асоціацій та інших організаційних форм; 3) придбання одним товариством активів іншого товариства; 4) купівля акцій товариства (купівля акцій з оплатою в грошовій формі або оплата акцій з оплатою акціями або іншими цінними паперами). У таблиці 1 наведено найбільші світові угоди злиття й поглинання.

Найбільші світові угоди M&A за 2021 рік (складено за [6])

Поглинаюча компанія	Компанія, що поглинається	Вартість угоди, млрд. \$	Сфери
Canadian National Railway	KCS	30	Транспортування, послуги перевезення
Rogers Communication	Shaw Communication	26	Телекомунікація, послуги зв'язку
Vonovia	Deutsche Wohnen	22	Нерухомість
Microsoft	Nuance Corporation	20	Програмне забезпечення
PPD	Thermo Fisher Scientific Inc.	17,4	Фармакологія
Humana	William Grace	8	Медичне страхування
Amazon	MGM Studios	8	Медіа, кіно- та відеопродукція

Також необхідно відзначити, що злиття й поглинання можна розподіляти за критерієм правомірності дій, що застосовуються суб'єктами об'єднань. Так це може відбуватися шляхом дружнього поглинання, недружнього та протиправного, тобто без дотримання норм антимонопольного й корпоративного права. Дії, які кваліфікуються як недружнє поглинання, здійснюються без узгодження з акціонерами (учасниками товариства), особливо мажоритарними, з порушенням прав і законних інтересів учасників товариств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліпич Л.Г., Фатенок-Ткачук А.О. Стратегії виходу підприємств на зовнішні ринки. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку економіки. *Економічні науки*. С. 146-151.
2. Фролова Т. О. Стратегія проникнення ТНК на зарубіжні ринки: національний та глобальний підходи. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10/2013. С. 10-15.
3. Максименко І.Я., Худзик С.С. Ринок злиття та поглинання: основні етапи угоди та перспективи розвитку в Україні. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Інфраструктура ринку*. С. 427-431.
4. Швидка Т. Регулювання та контроль за злиттями й поглинаннями суб'єктів господарювання. *Господарське право і процес*. 2/2021. С. 63-68.
5. Угоди M&A — угоди злиття і поглинання. Ділова столиця. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/pogloshchay-i-vlastvuy-cho-takoe-sdelki-sliyaniya-i-pogloshcheniya-08062021-427584> (дата звернення: 11.01.2022).
6. Kison Patel Biggest M&A Deals from 2021 and 2020. URL: <https://dealroom.net/blog/notable-mergers-and-acquisitions-deals> (дата звернення: 12.01.2022).

Карачина Наталія Петрівна, професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця,

Бондарчук Аліна Віталіївна, гр. МЗД-21м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, alya.bondarchuk.2017@gmail.com

Karachyna P. Natalia, Professor of the Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,

Bondarchuk V. Alina, gr. MZD-21m, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, alya.bondarchuk.2017@gmail.com